

**ศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสามเณรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษาในจังหวัดพะเยา**

**A STUDY FOR QUALITY OF LIFE DEVELOPMENT OF NOVICES IN OF THE
GENERAL EDUCATION SECTION OF PHRA PARIYATTIDHAMMA
SCHOOLS IN PHAYAO PROVINCE**

พระปลัดกันทวิ ฐานุตโตโร*

Phrapalad Kantawee Tanutaro

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้านี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสามเณรในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาจังหวัดพะเยา 2. ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสามเณรในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาจังหวัดพะเยา 3. ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสามเณรที่เหมาะสมกับบริบททางสังคม และวัฒนธรรมในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาจังหวัดพะเยา

การศึกษาค้นคว้านี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีการศึกษาเอกสาร รายงาน และแบบสอบถามประกอบในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 300 รูป/คน ประกอบด้วย 3 กลุ่ม คือ ผู้บริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดพะเยา จำนวน 20 รูป/คน ครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา 30 รูป/คน ผู้ปกครองของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดพะเยา จำนวน 50 รูป นักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดพะเยา จำนวน 200 รูป

ผลการวิจัย พบว่า ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับพื้นฐาน ทั้ง 4 ด้าน ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โดยรวม อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.55$) และด้านที่จะต้องปรับปรุงแก้ไข เพื่อพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น คือด้านสังคม ซึ่งอยู่ในที่ต่ำกว่าข้ออื่น ระดับดี ($\bar{X} = 4.41$)

ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน ระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับพื้นฐาน ทั้ง 4 ด้าน ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน โดยรวม อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.44$) ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน และด้านจะต้องปรับปรุงแก้ไขเพื่อพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น คือด้านอารมณ์และจิตใจ ซึ่งอยู่ในที่ต่ำกว่าข้ออื่น ระดับดี ($\bar{X} = 4.35$)

ตามความคิดเห็นของผู้ปกครองสามเณรนักเรียน ระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับพื้นฐาน ทั้ง 4 ด้าน ตามความคิดเห็นของผู้ปกครอง โดยรวม อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 3.86$) และด้านที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขเพื่อพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น คือด้านสังคม ซึ่งอยู่ในที่ต่ำกว่าข้ออื่น ระดับดี ($\bar{X} = 3.73$)

* อาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

ตามความคิดเห็นของสามเณรนักเรียน ระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับพื้นฐาน ทั้ง 4 ด้าน ตามความคิดเห็นของสามเณรนักเรียน โดยรวม อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.22$) และด้าน ที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขเพื่อพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น คือด้านอารมณ์และจิตใจ ซึ่งอยู่ในที่ต่ำกว่าข้ออื่น ระดับดี ($\bar{X} = 4.15$)

จากการสรุปการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสามเณรนักเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดพะเยา ตามความคิดเห็นของ ผู้บริหาร ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน ตามความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียน และตามความคิดเห็นของนักเรียน พบว่า ระดับพื้นฐาน ด้านการที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของสามเณรนักเรียนให้ดียิ่งขึ้น คือด้านสภาพแวดล้อมในโรงเรียน และด้านสภาพแวดล้อมในโรงเรียน เมื่อเราเรียนดีแล้วจำ ให้นำให้เขามีความรู้ความคิดที่ดีสามารถจะทำอะไรๆ ให้เกิดประโยชน์ความผาสุกและเป็นศาสนทายาทสืบต่อไป.

คำสำคัญ: การพัฒนาคุณภาพชีวิต, โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

ABSTRACT

This study aimed to: 1. Study the quality Development of novice's life in Phayao General Education Section of Phra Pariyattidhamma Schools. 2. Study the factors associated with quality novice's life in Samanara Educational Region, 3. To study the quality of novice's life at the social context, and culture in in Phayao General Education Section of Phra Pariyattidhamma Schools.

This study used quantitative and qualitative research methods. By means of reports and questionnaires in the data of this study of 300 person, Includes 3 groups: 20 Administrators Phayao General Education Section of Phra Pariyattidhamma Schools, 30 Instructors, 50 Parents and 200 Phayao Phra Pariyattidhamma Students

The result of this research was following: According to the opinion of the Principle quality of life in four basic areas: Intelligence was good level at ($\bar{X} = 4.55$). And a side, to be revised in order to develop better society which is more than any other in the lower level ($\bar{X} = 4.41$).

According to the opinion of Instructors, the quality of life in four basic areas: Intelligence was good level at ($\bar{X} = 4.44$). And a side, would be revised to improve even more, the emotional and mental in the other lower level ($\bar{X} = 4.35$).

According to the opinions of parent's quality of life in four basic areas: Intelligence was at a good level ($\bar{X} = 3.86$). And must be revised in order to develop a more social aspect, which is the lower. The other good level ($\bar{X} = 3.73$).

According to the opinion of students the quality of life in four basic areas: Intelligence was at a good level ($\bar{X} = 4.22$). And must be revised in order to develop even more, is emotionally and mentally in the other lower level ($\bar{X} = 4.15$).

The life's quality summarized of Phayao Phra Pariyattidhamma Students management based on the instructors opinions , according to the review of student's parents , and the opinions of students found the basic aspects that needed to be revised in order to improve the students novice's

life even more about school environment as we well remember the school environments led them have good idea to do anythings then be happy and be real religious successor evermore.

Keywords: Quality of life development, The General Education Section of Phra Pariyattidhamma Schools

บทนำ

ก่อนพุทธศักราช 45 ปี ได้มีพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความสงบสุขไม่เบียดเบียนกันและกันรวมทั้งไม่รบกวนธรรมชาติสภาพแวดล้อม และสภาพแวดล้อมเป็นหลักการใหญ่ตั้งเช่นพระบรมศาสดาสั่งอรหันตสาวกไปประกาศศุภพระรัตนตรัยด้วยดำรัสเป็นต้นว่า “เธอทั้งหลายจงเที่ยวจาริกเพื่อประโยชน์และความสุขแก่ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์พวกเธออย่าได้ไปรวมทางเดียวกันสององค์ จงแสดงธรรมงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลางงามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถทั้งพยัญชนะครบบริบูรณ์ บริสุทธิ์ สัตว์ทั้งหลายจำพวกที่มีรูปคือกิลเลสในจักขุน้อย มีอยู่ เพราะไม่ได้ฟังธรรมย่อมเสื่อม ผู้รู้ทั่วถึงธรรม จักมี” จะเห็นได้ว่าพระพุทธศาสนาไม่เคยละทิ้งประชาชนแล้วก็ตามแต่ก็มีความปรารถนาที่จะพัฒนาส่งเสริม สร้างสรรค์ เกื้อหนุนทั้งแนวทางแห่งโลกียสุข ความสุขสำหรับผู้ครองเรือน และโลกุตระสุข ความสุขขั้นปรมาตมสำหรับผู้ต้องการแสวงหาความสุขอันสูงสุด ต่อมา เมื่อพระพุทธศาสนาได้แพร่เข้ามาสู่ประเทศไทยเป็นเวลาหลายร้อยปีมาแล้ว และได้แทรกซึมเข้าไปในหมู่ประชาชนชาวไทยในระดับต่างๆ จนได้กลายเป็นส่วนหนึ่งแห่งชีวิตของชนชาติไทย ดังจะเห็นได้จากการแสดงออกทางวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ของชาวไทยทั่วไป การศึกษาพระพุทธศาสนา ก็ได้มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ ได้มีการพัฒนาเป็นลำดับ¹

มนุษย์เป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศแต่จะต้องพัฒนาจิตใจเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาทั้งหมด ถ้าประชาชนในประเทศมีจิตที่พัฒนาดีแล้วย่อมจะนำประโยชน์สุขมาให้ ถ้าประชาชนมีจิตที่ถูกความโลภ ความโกรธ ความหลง ครอบงำมีอิทธิพลเหนือกว่าปัญญาความรอบรู้ในการรับรู้อารมณ์ระดับต่างๆ แล้วไซ้รก็ย่อมนำมาซึ่งความทุกข์ด้วยการปรุงแต่งของจิตวิญญาณตลอดจนถึงภัยทางอ้อมไม่เป็นภัยพิบัติจากธรรมชาติ ความแห้งแล้ง และภัยโดยตรงจากมนุษย์เป็นต้นเหตุเอง อีกทั้งภัยจากสงครามระหว่างศาสนา หรือศาสนาเดียวกันแต่คนละนิกาย ภัยจากระบบเศรษฐกิจ ภัยจากระบบการปกครองและภัยอื่นๆ อีกนานาประการ รัฐบาลจึงถือเป็นนโยบายสำคัญที่จะต้องพัฒนาคนและสังคมให้มีคุณภาพ รวมถึงอนุรักษ์ส่งเสริมทุนทางสังคมที่เข้มแข็งของประเทศไทยซึ่งเป็นรากฐานสำคัญที่จะทำให้เศรษฐกิจมีความมั่นคงและยั่งยืนได้ และรัฐบาลจะสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยการพัฒนาให้มีความรู้และจริยธรรม เริ่มตั้งแต่เด็กแรกเกิด โดยให้ความสำคัญแก่การสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ครอบครัวที่อบอุ่น และสถานศึกษาที่เอาใจใส่ดูแลเด็กอย่างใกล้ชิดด้วยการปลูกฝังความรู้ที่เท่าทันโลกในปัจจุบันและคุณค่าที่ดีของวัฒนธรรมไทย สร้างความเข้าใจให้แก่พ่อแม่ถึงวิธีการดูแลบุตรที่ถูกต้องตามระดับการพัฒนาของสมองด้วยหน่วยบริการเคลื่อนที่เข้าถึงตัวซึ่งเรียกว่า “คาราวานเสริมสร้างเด็ก”²

¹ ซีดีรอม (CD-ROM), ธรรมานุกรมประมวลจากพระนิพนธ์สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์, คำชี้แจง.

² คำแถลงนโยบายรัฐบาลของคณะรัฐมนตรี, 23 มีนาคม 2548, หน้า 7.

ตามแนวนโยบายพื้นฐานที่ว่า “รัฐต้องให้ความอุปถัมภ์ดูแลและคุ้มครองพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น ส่งเสริมความเข้าใจอันดีและสร้างความสามัคคีระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนา รวมทั้งให้การสนับสนุนการนำหลักธรรมของศาสนามาใช้เพื่อส่งเสริม สร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิต”³ ด้วยว่าปัญหาชีวิตที่ลึกซึ้งที่สุดคือปัญหาความทุกข์ในจิตใจของมนุษย์ แม้แต่อย่างหยาบที่สุด คือความเครียดก็เป็นปัญหาหนักยิ่งของมนุษย์ยุคปัจจุบัน พระพุทธศาสนาเป็นคำสอนที่ยึดหลักของเหตุผลเรียกได้ว่า ชำนาญพิเศษในการกำจัดปัญหาชีวิตขั้นสุดท้าย คือความทุกข์ในใจนี้ ถึงขั้นที่เข้าถึงความจริงของธรรมชาติด้วยปัญญา หลักการและวิธีการในการดำรงรักษาสันติภาพให้แก่โลกมนุษย์ รอบตัวมนุษย์และสังคมมนุษย์ ก็คือสิ่งแวดล้อมทั้งหลาย โดยเฉพาะระบบนิเวศ ซึ่งเวลานี้ได้เกิดปัญหาร้ายแรงที่สุดซึ่งคุกคามต่อความอยู่รอดปลอดภัยของมนุษยชาติ มนุษย์เป็นองค์ประกอบพิเศษโดยเป็นส่วนที่เรียนรู้ ฝึกหัด พัฒนาได้ เมื่อมนุษย์นั้นได้พัฒนาตนให้มีคุณภาพดีงาม ทั้งในด้านพฤติกรรมที่จะเป็นไปในทางเกื้อกูลกัน ทั้งในด้านจิตใจให้มีเจตจำนงในทางสร้างสรรค์ และทั้งในด้านปัญญาให้เข้าใจถูกต้องถึงระบบความสัมพันธ์ที่อิงอาศัยกันว่าจะต้องให้ระบบสัมพันธ์นั้นดำเนินไปด้วยดีได้อย่างไร เมื่อมนุษย์ได้พัฒนามีคุณภาพดีงามแล้ว ก็รู้จักในการดำเนินชีวิตและจัดดำเนินการทั้งหลายที่เกื้อหนุนให้ระบบความสัมพันธ์แห่งธรรมชาติทั้งปวงนั้นเป็นไปในทางที่สมานฉันท์ เกื้อกูลกันมากยิ่งขึ้น เป็นทางนำมนุษย์ให้เข้าถึงโลกที่เป็นสุข ไร้การเบียดเบียนกันและกัน⁴ อีกทั้งรัฐบาลปัจจุบันมีนโยบายทางด้านวัฒนธรรม อีกสองปีต่อไปนี้จะเน้นที่การส่งเสริมให้วัยรุ่นไทยได้เตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่สังคมอาเซียน (Asians) ทั้งเกิดการเรียนรู้ที่ถูกต้อง รักษาดีในทางที่ถูก มีคุณธรรมเอื้ออาทรต่อผู้อื่น และเข้าใจถึงคุณค่า ชาบซึ่งในความสุนทรีย์ของศิลปะและวัฒนธรรม เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ของคนรุ่นใหม่ ๆ ที่สร้างสรรค์งานศิลปะและวัฒนธรรม ได้ทัดเทียมนานาชาติ โดย (1) จัดหาพื้นที่ถาวรทางศิลปะประเภทต่าง ๆ ให้เด็กและเยาวชนได้เข้ามาทำกิจกรรมร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ และเป็นเวทีพบปะศิลปิน (2) ส่งเสริมสนับสนุน และให้ทุนการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนที่มีศักยภาพหรือส่อแววด้านศิลปะ (3) ส่งเสริมให้เกิดการประกวด แข่งขันผลงานศิลปะหลากหลายประเภท ทั้งในระดับท้องถิ่นระดับชาติ และระดับนานาชาติ เพื่อค้นหาศิลปินรุ่นใหม่ และ (4) ประสานกับหน่วยงานทางการศึกษา เพื่อจัดหาแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ศิลปะอย่างสร้างสรรค์⁵ ถึงกระนั้นปัญหาเยาวชนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ นอกจากนี้ ยังมีปัญหาของอบายมุข อาชญากรรม ความรุนแรง เด็กนักเรียนติดกัน ติดเกมส์ ติดอินเทอร์เน็ต ติดเฟสบุ๊คมีสังคม ออนไลน์ หนีเรียน หนีเที่ยว โกหกครูอาจารย์ โกหกผู้ปกครอง โกหกเพื่อนร่วมห้องเรียน ชอบซื้อสินค้าและแบรนด์ดัง ๆ ฟุ้งเฟ้อ กินอาหารประเภทจานด่วน มีพฤติกรรมเสี่ยงตาย มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ ให้คุณค่าของรูปลักษณ์ภายนอกมากกว่าจิตใจ และปัญหาอื่น ๆ อีกมากมาย⁶

เพื่อต้องการจะปลูกฝังคุณความดีงามแก่เยาวชนจึงเล็งเห็นความสำคัญระดับครอบครัวเป็นระดับต้น ๆ จึงได้บัญญัติรัฐธรรมนูญที่ว่า “รัฐต้องคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวและเข้มแข็งของชุมชน”⁷ ดังที่ บัญญัติ สุขศรี

³ มาตราที่ 73 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2540.

⁴ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), **พระไตรปิฎก สิ่งที่ชาวพุทธต้องรู้**, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, 2547), หน้า 30-31.

⁵ คำแถลงนโยบายรัฐบาลของคณะรัฐมนตรี, 23 มีนาคม 2548, หน้า 9.

⁶ นภินทร ศิริไทย, **การพัฒนาองค์ความรู้การรู้เท่าทันสื่อเพื่อสุขภาพ สู่หลักสูตรในระบบและนอกระบบการศึกษาของไทย**. สำนักงานกองทุนสนับสนุนเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ, 2547

⁷ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2540. มาตรา 80

งาม⁸ กล่าวถึงการหย่าร้าง ปัญหาสังคมยุคใหม่ไว้ว่า นับตั้งแต่ได้มีวิวัฒนาการก่อกำเนิดมนุษย์ขึ้นมา นั้นมนุษย์นับว่าเป็นสัตว์ที่ต้องอยู่รวมกันเป็นสังคมมากกว่าสัตว์อื่น ๆ ในสังคมของมนุษย์นั้นสถาบันครอบครัวมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะนอกจากจะก่อให้เกิดการสร้างเผ่าพันธุ์มนุษย์รุ่นใหม่ไว้คู่โลกแล้ว ยังเป็นแหล่งแรกที่ทำให้การศึกษาอบรมสมาชิกในครอบครัว เพื่อให้มีการดำรงชีวิตที่ถูกต้องและเหมาะสม ดังนั้นสามีภรรยาซึ่งถือว่าเป็นผู้นำของครอบครัวจึงมีความสำคัญ ในการดำเนินภารกิจนี้ร่วมกัน จึงถึงกับกล่าวกันว่าแต่ละสังคมจะดีมาน้อยเพียงใด ก็ให้ดูจากสถาบันครอบครัวเป็นหลักสำคัญ ถ้าหากครอบครัวดี ก็ทำให้สังคมดีไปด้วยทุกคนในสังคมก็จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข นอกจากจะเกิดปัญหาครอบครัวแล้วยังมีปัญหาของเยาวชนอีกซึ่งสะท้อนถึงความผิดปกติทางสังคมตัวชี้ความเป็นไปในอนาคตของชาติ วิฤติวิัยรุ่นที่ตอกย้ำสังคมป่วย ว่า “วัยรุ่นขาดความรัก ความอบอุ่น ไม่เห็นค่าตัวเอง” แทบไม่เชื่อว่า ตลอดช่วงที่ผ่านมาข่าวคราวของ “วัยรุ่นไทย” ได้เข้ายึดพื้นที่ส่วนหนึ่งบนหน้าหนังสือพิมพ์ไปครอบครอง จนกลายเป็นข่าวสารที่หาอ่านได้ทุกวัน กลับสะท้อนให้เห็นถึงความผิดปกติทางสังคมที่กำลังอยู่ในภาวะวิกฤติ เพราะท่ามกลางกระแสการพัฒนาความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ ทว่าพัฒนาการทางสังคมกลับอยู่ในช่วง “ขาลง” ถึงขั้นที่เรียกว่า “สังคมป่วย” ทุกฝ่ายต้องช่วยกันแก้ไข

สถาบันการศึกษาของไทย ต้องได้รับการปฏิรูปโดยเร่งด่วนเช่นเดียวกัน “ปฏิบัติการความรุนแรงต่อตัวตนของนักเรียน” ว่าโรงเรียนถือเป็นพื้นที่ของอำนาจในการควบคุมนักเรียน ผ่านการจัดการที่ผู้มีอำนาจกฎระเบียบที่ผูกกับญัตติขึ้นมาโดยกลุ่มผู้มีอำนาจ ต่างตอกย้ำเด็กนักเรียนว่า โรงเรียนเป็นสถานที่สำคัญสำหรับสร้างมนุษย์ให้เป็นพลเมืองที่ดีของสังคม ซึ่งต้องกระทำด้วยการใช้ความชำนาญอย่างสูง มีการตรวจสอบ กำกับควบคุมอย่างใกล้ชิด การกระทำในลักษณะนี้ ไม่เพียงแต่กระทำความรุนแรงต่อเด็กเท่านั้น แต่ยังเป็นกรกระทำความรุนแรงกับทุกคนที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน ผ่านทางอำนาจ และสิ่งที่เป็นเครื่องมือในการใช้ควบคุมนักเรียน ซึ่งทำให้เกิดการสยบยอมอย่างราบคาบ มั่นคงและถาวร พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต)⁹ พระพุทธศาสนาพัฒนาคนและสังคมมีที่มาจากหลักพุทธธรรมซึ่งเป็นระบบการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง แต่มีได้ใช้ชื่อว่าพัฒนาที่ยั่งยืน

ถึงแม้รัฐธรรมนูญจะบัญญัติตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขเพื่อความ เป็นเอกภาพของคนในชาติซึ่งธงไตรรงค์เป็นหลักชัยอันหมายถึงชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และเพื่อความ มั่นคง ความรุ่งเรือง ความเจริญเท่าทันนานาประเทศ รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยพยายามกำหนดนโยบายอันความ อยู่ดีกินดีของประชาชนเป็นเป้าหมายใหญ่ตลอดมา แต่ความยากจนและความด้อยโอกาสทางการศึกษา ได้ ก่อตัวและทวีความรุนแรงมาโดยตลอด สร้างปัญหาหลายประการเป็นต้นว่า

ด้านเศรษฐกิจ ประชาชนมีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ทำให้ผู้ด้อยโอกาสจากชนบทต้องอพยพ เข้ามาประกอบอาชีพอยู่ในตัวเมืองใหญ่ ๆ รวมทั้งประชาชนมีความหลงใหลในวัตถุนิยมมากเกินไปจนความจำเป็น จะเห็นได้ว่า สังคมไทยถูกกระแสความเจริญทางวัตถุที่ห้อมล้อมอยู่นี้ เป็นรากเหง้าของปัญหาเยาวชน

ด้านสังคม จะพบเด็กเกเร เร่ร้อนมากขึ้น บางทีก่ออาชญากรรมคือลักขโมยสิ่งของ ทำร้ายกันเพราะ แย่งที่อยู่ที่ทำกิน ขาดน้ำใจที่มีต่อกันและเกิดความเห็นแก่ตัวมากขึ้น เด็กและเยาวชนมีความคิดและค่านิยม ผิดๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะเลียนแบบมาจากสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น โฆษณา ละคร ภาพยนตร์ รวมไปถึง

⁸ นิตยสารใกล้หม้อปีที 23 ฉบับที่ 9 กันยายน 2542.

⁹ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), พระพุทธศาสนาพัฒนาคนและสังคม. (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการ ศาสนา, 2542).

ถึงเกมประเภทต่อสู้ทั้งจากเครื่องเล่นเกม Play Station และจากเกมคอมพิวเตอร์ หรือ online นอกจากนี้ ปัญหาของอบายมุข อาชญากรรม ความรุนแรง เด็กนักเรียนตีกัน ติดเกมส์ ติดเน็ต มีสังคม online หนีเรียน หนีเที่ยว ลักเล็กขโมยน้อย โกหกพ่อแม่ ผู้ปกครอง ชอบซื้อสินค้าและแต่งกายของแบรนด์ดังๆ ฟุ้งเฟ้อ กินอาหารประเภทจานด่วน ดื่มเครื่องดื่มมีน้ำตาล ติดพนัน ชอบวัดดวง บ้าดารา หลงนักร้อง เลียนแบบคนดัง มีพฤติกรรมเสี่ยงตาย มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ ให้ความสำคัญของรูปลักษณ์ภายนอกมากกว่าจิตใจ และปัญหาอื่นๆ อีกมากมาย

ด้านการศึกษา นอกจากเยาวชนไม่มีทุนในการศึกษาแล้ว บางคนยังไม่มีโอกาสอันเนื่องมาจาก สถาบันการศึกษาอยู่ไกล ระบบการศึกษาไม่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนสถาบันการศึกษาไม่ได้มาตรฐาน รวมทั้งสถาบันการศึกษาของไทย ไม่ได้ทำหน้าที่กล่อมเกลายาวชนด้านนิสัยใจคอเท่าที่ควร เหมือนแต่ก่อน ซึ่งโรงเรียนในปัจจุบันกลายเป็นแค่ “โรงสอน” กวดวิชาให้เด็กเข้ามหาวิทยาลัยได้มากกว่าจะ กวดขันความเป็นมนุษย์ ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์ก็ห่างเหินกันมากขึ้น ขาดที่พึ่งทางความคิดและจิตวิญญาณ กลายเป็นวัยรุ่น “หลักลอย” เพราะทั้งบ้าน ทั้งโรงเรียนต่างก็ล้มเหลวในการทำหน้าที่ครูที่ดีของเด็ก

ดังนั้น เพื่อเป็นการส่งเสริมอุดหนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตพร้อมกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไป ด้วย พุทธศาสนิกชนจะต้องรับภาระในการให้ความอุปถัมภ์บำรุง ในการจัดการศึกษา ของพระสงฆ์อย่างจริงจังเพิ่มขึ้น อีกประการหนึ่ง ผู้ที่จะมาบวชในพระพุทธศาสนา ในเขตชนบท โดยบวชเป็นพระภิกษุหรือ สามเณรนั้น ส่วนมากขาดโอกาสทางการศึกษาที่สูงขึ้น ดังนั้นจึงจำเป็นต้องให้การศึกษาก่อนหน้านั้น เพื่อเป็นการช่วยรับภาระของทางรัฐ ในการจัดการศึกษาให้แก่เยาวชนของชาติ เมื่อโตขึ้นจะได้เป็นทรัพยากร บุคคลของชาติที่มีคุณภาพ ทั้งความรู้และคุณธรรมคู่กันไปดังพระพุทธพจน์ที่ว่า “วิชชาจรณสมบฺพโน โส เสฏฺฐโฐ เทวมานุเสสฺสุ ผู้ถึงพร้อมด้วยความรู้และความประพฤติเป็นประเสริฐที่สุดในหมู่มนุษย์และทวยเทพ”¹⁰ อีกทั้งยังส่งเสริมให้ผู้ที่มีความรู้แม้จะกลับไปท้องถิ่นเดิมของตนเองก็สามารถเป็นผู้นำในโอกาสต่อไป โดยเห็นว่าการให้การศึกษาก็ควรต้องเป็นหัวใจของการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกรูปแบบ การศึกษาอันเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิตจึงได้ส่งบุตรหลานเข้าบรรพชาอุปสมบทเป็นจำนวนมาก เมื่อบรรพชาอุปสมบทแล้ว พระภิกษุสามเณรเหล่านี้ จะได้รับอบรมการศึกษาพระธรรมวินัย และวิชาการต่างๆ ทั้งสายปริยัติ และสายสามัญ ส่วนหนึ่งเมื่อลาสิกขาบท จะออกไปประกอบสัมมาอาชีพเป็นพลเมืองดีของสังคม อีกส่วนหนึ่งที่ไม่ได้ลาสิกขาบท จะได้รับการส่งเสริมให้ศึกษาต่อ ถึงขั้นอุดมศึกษา และออกปฏิบัติงานเป็นผู้นำชุมชนด้านจิตวิญญาณในพื้นที่หมู่บ้านของตน ด้วยเหตุผลดังกล่าวมา ผู้วิจัยเห็นว่า การบวชเรียนเป็นหนทางแห่งการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนไทย เพื่อเป็นแนวทางแห่งการปรับปรุงแก้ไข ส่งเสริม สร้างเสริมคุณภาพชีวิตตามที่ชุมชน ประเทศชาติต้องการ

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสามเณรในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดพะเยา
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสามเณรในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาจังหวัดพะเยา

¹⁰ ที.สี.9/149/128.

3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสามเณรที่เหมาะสมกับบริบททางสังคม และวัฒนธรรมในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาจังหวัดพะเยา

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร

- 1.1 สามเณรนักเรียน จำนวน 200 คน
- 1.2 ผู้บริหาร ครู จำนวน 50 คน
- 1.3 ผู้ปกครองของนักเรียน จำนวน 50 รูป

2. ด้านเนื้อหาตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ 2 ปัจจัย

2.1 ปัจจัยส่วนบุคคล, อายุ, ปัจจัยภายในโรงเรียน, การเรียนการสอน, กิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิต

2.2 ปัจจัยแวดล้อม ผู้บริหาร, ครู, ผู้ปกครอง, สามเณรนักเรียน

3. ด้านพื้นที่

3.1 โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาจังหวัดพะเยา จำนวน 9 โรงเรียน

กรอบแนวคิดการวิจัย

มวลมนุษย์ ล้วนมีวิถีทางแห่งการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับความเชื่อ ความศรัทธา ผู้ปกครองที่คอยปลูกฝังค่านิยม พฤติกรรมที่แสดงออกมาของเยาวชน และระบบเศรษฐกิจย่อมมีอิทธิพลต่อการบวชเรียนของเยาวชน อันมีจุดมุ่งหมายคือการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งด้านเศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ รวมทั้งการพัฒนาทางด้านจิตใจ การบวชเรียนเป็นอีกหนทางหนึ่งที่จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต 3 ระดับคือ ระดับพื้นฐาน ระดับพัฒนาการ และระดับเอื้อโอกาส ไปพร้อมๆ กับการสร้างเสริมความรู้ควบคู่การปลูกฝังคุณธรรม (วิชชาจรณะ)

ระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

1. ปัจจัยภายในโรงเรียน

- การเรียนการสอน
- การบวชเรียน, ความรู้, คุณธรรม
- สามเณร, ภาวนา 4, กิจกรรม

2. ปัจจัยแวดล้อม:

-ผู้ปกครอง, ครู, อาจารย์

การดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามเพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ขั้นตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูล การพัฒนาคุณภาพชีวิตของสามเณร

ขั้นตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูล การพัฒนาคุณภาพชีวิตของสามเณร

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยแบบมีส่วนร่วมทั้ง 3 กลุ่ม ได้แก่

1. สามเณรนักเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จำนวน 200 คน
2. ผู้บริหาร ครู ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จำนวน 50 คน
3. ผู้ปกครองของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ จำนวน 50 รูป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามเพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ เพศ สถานภาพ หลักสูตร ชั้นปีที่กำลังศึกษา ซึ่งเป็นข้อคำถามมีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check list) จำนวน 5 ข้อ

ขั้นตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูล การพัฒนาคุณภาพชีวิตของสามเณรในโรงเรียนพระปริยัติธรรมจังหวัดพะเยา

ขั้นตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูล การพัฒนาคุณภาพชีวิตของสามเณรในโรงเรียนพระปริยัติธรรมจังหวัดพะเยา ใน 11 ด้าน คือ 1) ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับพื้นฐาน 2) การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย 3) การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสังคม 4) การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านอารมณ์และจิตใจ 5) การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสติปัญญา 6) การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านการบริหารจัดการ 7) การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านวิชาการ 8) การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสวัสดิการ 9) การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อมในโรงเรียน 10) การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู 11) การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อนในโรงเรียน โดยมีลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) จำนวน 107 ข้อ ตามแนวคิดของ ลิเคอร์ท (Likert) มี 5 ระดับ ดังนี้

- 5 หมายถึง มีระดับพัฒนาคุณภาพชีวิตดีมาก
- 4 หมายถึง มีระดับพัฒนาคุณภาพชีวิตดี
- 3 หมายถึง มีระดับพัฒนาคุณภาพชีวิตปานกลาง
- 2 หมายถึง มีระดับพัฒนาคุณภาพชีวิตน้อย
- 1 หมายถึง มีระดับพัฒนาคุณภาพชีวิตน้อยที่สุด

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้ค่าสถิติ ดังต่อไปนี้

- 8.1 ค่าร้อยละ (Percentage)
- 8.2 ค่าเฉลี่ย (Mean หรือ $\bar{X}$)
- 8.3 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation หรือ S.D.)

สรุปผลการวิจัย

1. กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 300 รูป/คน ประกอบด้วย 3 กลุ่ม คือ ผู้บริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดพะเยา จำนวน 20 รูป/คน ครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา 30 รูป/คน ผู้ปกครองของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดพะเยา จำนวน 50 รูป นักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดพะเยา จำนวน ๒๐๐ รูป

2. การพัฒนาคุณภาพชีวิตของสามเณรในโรงเรียนพระปริยัติธรรมจังหวัดพะเยา ใน 11 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับพื้นฐาน การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสังคม การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านอารมณ์และจิตใจ การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสติปัญญา การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านการบริหารจัดการ การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านวิชาการ การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสวัสดิการ การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อมในโรงเรียน การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อนในโรงเรียน โดยมีลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) จำนวน 107 ข้อ ตามแนวคิดของ ลิเคอร์ท (Likert) มี 5 ระดับ ดังนี้ และนำข้อมูลที่ได้รับไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์ อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's coefficient alpha) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS นำข้อมูลมา วิเคราะห์ข้อมูล โดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ นำเสนอข้อมูลในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

3. ข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัยมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ในภาพรวม และรายด้านนำเสนอข้อมูลในรูปตารางประกอบคำบรรยายโดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย¹¹ ดังนี้

3.1 สำหรับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นผู้บริหาร ที่ดำรงตำแหน่งเกิน 16 ปี ขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 55.0 รอง ผู้บริหารที่ดำรงตำแหน่งระยะเวลา 11-15 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.0 และผู้บริหารที่ดำรงตำแหน่งระยะไม่เกิน 5 ปี 6-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 10.0 เท่าเดียวกัน และระดับการศึกษาของผู้บริหารที่ตอบแบบสอบถาม ผู้บริหารที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 6.0 ผู้บริหารที่ตอบแบบสอบถาม ผู้บริหารที่มีการศึกษาระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 40.0 ตามลำดับ

สำหรับผู้ตอบแบบสอบถามที่สถานภาพเป็นครูผู้สอน ผู้ตอบแบบสอบถามเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ลำดับแรก เป็นครูผู้สอน ที่ปฏิบัติการสอนระยะเวลา ไม่เกิน 5 ปี จำนวน 16 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 53.3 ลำดับรอง เป็นครูผู้สอน ที่ปฏิบัติการสอนระยะเวลา 6-10 ปี จำนวน 10 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 33.3 ลำดับที่ 3 เป็นครูผู้สอน ที่ปฏิบัติการสอนระยะเวลา 11-15 ปี จำนวน 3 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 10.0 และลำดับที่ 4 เป็นครูผู้สอน ที่ปฏิบัติการสอนระยะเวลา 16 ปีขึ้นไป จำนวน 1 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 3.3 เท่าเดียวกัน และระดับการศึกษาของครูผู้สอน ลำดับแรก เป็นครูผู้สอน ที่ตอบแบบสอบถาม ครูผู้สอน ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 28 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 93.3 ลำดับรอง ครูผู้สอน ที่มีการศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน 2 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 6.7 ตามลำดับ

สำหรับผู้ตอบแบบสอบถามที่สถานภาพเป็นผู้ปกครองนักเรียน ผู้ตอบแบบสอบถามเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ลำดับแรกสำหรับผู้ปกครองนักเรียน อายุผู้ปกครองระหว่าง 41-45 ปี จำนวน 20 รูป คิดเป็นร้อยละ 40.0 ลำดับรอง อายุผู้ปกครองระหว่าง 46 ปี จำนวน 15 รูป คิดเป็นร้อยละ 30.0 ลำดับ

¹¹ สุภาเพ็ญ จริยะเศรษฐ์, ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการวิจัย. (สถาบันราชภัฏกาญจนบุรี, 2542), หน้า 122

ที่ 3 อายุ ผู้ปกครองระหว่าง 36-40 ปี ปี จำนวน 10 รูป คิดเป็นร้อยละ 20.0 ผู้ปกครองระหว่าง 30-35 ปี จำนวน 5 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 10.0 ตามลำดับ ส่วนระดับการศึกษาของผู้ปกครอง ลำดับแรก ผู้ปกครองที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 20 รูป คิดเป็นร้อยละ 40.0 ลำดับรอง ผู้ปกครองที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ชั้นปีที่ 3 จำนวน 14 รูป คิดเป็นร้อยละ 28.0 ลำดับที่ ผู้ปกครองที่จบการศึกษา ระดับปริญญาตรี จำนวน 12 รูป คิดเป็นร้อยละ 24.0 ผู้ปกครองที่จบการศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน 4 รูป คิดเป็นร้อยละ 8.0 ตามลำดับ

สำหรับผู้ตอบแบบสอบถามที่สถานภาพเป็น สามเณรนักเรียน เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ลำดับแรกจำแนกตามอายุ และระดับการศึกษา ลำดับแรกสามเณรนักเรียน ผู้ตอบมีอายุ 16 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 65.0 และสามเณรนักเรียน อายุ 13-15 ปี คิดเป็นร้อยละ 35.0 และมีระดับการศึกษาสามเณรนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 65.0 และสามเณรนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 35.0 ตามลำดับ

3.2 ระดับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของสามเณร ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดพะเยา ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนา และการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับพื้นฐาน ทั้ง 4 ด้าน 1) ด้านร่างกาย 2) ด้านสังคม 3) ด้านอารมณ์และจิตใจ 4) ด้านปัญญา โดยรวม อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.55$)

และพิจารณาเป็นรายด้านที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาและการพัฒนาคุณภาพชีวิต ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร พบว่า ระดับพื้นฐาน 1) ด้านร่างกาย ($\bar{X} = 4.56$) 2) ด้านสังคม ($\bar{X} = 4.41$) 3) ด้านอารมณ์และจิตใจ ($\bar{X} = 4.25$) 4) ด้านปัญญา ($\bar{X} = 4.47$) และด้านที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขเพื่อพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น คือด้านสังคม ซึ่งอยู่ในที่ต่ำกว่าข้ออื่น ระดับดี ($\bar{X} = 4.41$)

ระดับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของสามเณร ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดพะเยา ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาและการพัฒนาคุณภาพชีวิต ระดับพื้นฐาน ทั้ง 4 ด้าน 1) ด้านร่างกาย 2) ด้านสังคม 3) ด้านอารมณ์และจิตใจ 4) ด้านปัญญา โดยรวม อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.44$)

และพิจารณาเป็นรายด้านที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาและการพัฒนาคุณภาพชีวิต ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน พบว่า ระดับพื้นฐาน 1) ด้านร่างกาย ($\bar{X} = 4.49$) 2) ด้านสังคม ($\bar{X} = 4.56$) 3) ด้านอารมณ์และจิตใจ ($\bar{X} = 4.35$) 4) ด้านปัญญา ($\bar{X} = 4.48$) และด้านจะต้องปรับปรุงแก้ไขเพื่อพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น คือด้านอารมณ์และจิตใจ ซึ่งอยู่ในที่ต่ำกว่าข้ออื่น ระดับดี ($\bar{X} = 4.35$)

ระดับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของสามเณร ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดพะเยา ตามความคิดเห็นของผู้ปกครองสามเณรนักเรียน พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาและการพัฒนาคุณภาพชีวิต ระดับพื้นฐาน ทั้ง 4 ด้าน 1) ด้านร่างกาย 2) ด้านสังคม 3) ด้านอารมณ์และจิตใจ 4) ด้านปัญญา โดยรวม ระดับคุณภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสามเณรในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดพะเยา โดยรวม อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 3.86$)

และพิจารณาเป็นรายด้านที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาและการพัฒนาคุณภาพชีวิต ตามความคิดเห็นของผู้ปกครองสามเณรนักเรียน พบว่า ระดับพื้นฐาน 1) ด้านร่างกาย ($\bar{X} = 4.03$) 2) ด้านสังคม ($\bar{X} =$

3.73) 3) ด้านอารมณ์และจิตใจ ($\bar{X} = 3.81$) 4) ด้านปัญญา ($\bar{X} = 3.75$) และด้าน ที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขเพื่อพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น คือด้านสังคม ซึ่งอยู่ในที่ต่ำกว่าข้ออื่น ระดับดี ($\bar{X} = 3.73$)

ระดับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของสามเณร ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดพะเยา ตามความคิดเห็นของสามเณรนักเรียน พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับพื้นฐาน ทั้ง 4 ด้าน 1) ด้านร่างกาย 2) ด้านสังคม 3) ด้านอารมณ์และจิตใจ 4) ด้านปัญญา โดยรวมระดับคุณภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสามเณรในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดพะเยา โดยรวม อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.22$)

และพิจารณาเป็นรายด้านที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของสามเณร ตามความคิดเห็นของสามเณรนักเรียน พบว่า ระดับพื้นฐาน 1) ด้านร่างกาย ($\bar{X} = 4.42$) 2) ด้านสังคม ($\bar{X} = 4.17$) 3) ด้านอารมณ์และจิตใจ ($\bar{X} = 4.15$) 4) ด้านปัญญา ($\bar{X} = 4.29$) และด้าน ที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขเพื่อพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น คือด้านอารมณ์และจิตใจ ซึ่งอยู่ในที่ต่ำกว่าข้ออื่น ระดับดี ($\bar{X} = 4.15$)

สรุป วิเคราะห์ สภาพปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ของผู้บริหาร ซึ่งเป็นปัจจัยความสัมพันธ์กับการพัฒนาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสามเณร โดยรวมสรุปทุกด้านของผู้บริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดพะเยา อยู่ในระดับดีมากสูงสุด คือ ด้านการบริหารจัดการ ($\bar{X} = 4.88$)

เมื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสามเณรที่เหมาะสมกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของ สามเณร ด้านที่ต้องพัฒนาโดยรวม อยู่ในระดับน้อยที่สุด คือ ด้านจิตใจ ($\bar{X} = 4.25$)

สรุป วิเคราะห์ สภาพปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ของครูผู้สอน ซึ่งเป็นปัจจัยความสัมพันธ์กับการพัฒนาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสามเณร ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดพะเยา โดยรวมสรุปทุกด้านของครูผู้สอน อยู่ในระดับดีมาก และระดับสูงที่สุด คือ ด้านการบริหารจัดการ ($\bar{X} = 4.83$)

เมื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ของครูผู้สอน ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสามเณรที่เหมาะสมกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของสามเณร ที่ต้องพัฒนาโดยรวม อยู่ในระดับดีมาก แต่อยู่ระดับน้อยที่สุด คือ ด้านสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ($\bar{X} = 4.04$)

สรุป วิเคราะห์ สภาพปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ของผู้ปกครอง ซึ่งเป็นปัจจัยความสัมพันธ์กับการพัฒนาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสามเณร โดยรวมสรุปจำแนกในทุกๆ ด้านของผู้ปกครองนักเรียน อยู่ในระดับดีมากสูงสุด คือ ด้านการบริหารจัดการ ($\bar{X} = 4.41$)

เมื่อวิเคราะห์ สภาพปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ วิเคราะห์สภาพปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ของผู้ปกครอง ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสามเณรที่เหมาะสมกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของ สามเณร ที่ต้องพัฒนาโดยรวม อยู่ในระดับดี แต่อยู่ระดับน้อยที่สุด อย่างมีนัยสำคัญ คือ ด้านสังคม ($\bar{X} = 3.72$)

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสามเณรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในจังหวัดพะเยา พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของสามเณร คือ การทำให้เจริญ การเปลี่ยนแปลงในทางที่เจริญขึ้น การคลี่คลายไปในทางดี ถ้าเป็นกิริยา ใช้คำว่า พัฒนา หมายความว่า ทำให้เจริญ คือทำให้เติบโตงอกงาม ทำให้งอกงามและมากขึ้น ตามรูปศัพท์คำว่า การพัฒนา มาจากคำภาษาอังกฤษว่า Development แปลว่า การเปลี่ยนแปลงทีละน้อย โดยผ่านลำดับขั้นตอนต่าง ๆ ไปสู่ระดับที่สามารถขยายตัวขึ้น เติบโตขึ้น มีการปรับปรุงให้ดีและก้าวหน้าไปถึงขั้นอุดมสมบูรณ์เป็นที่พอใจ และการพัฒนา มาจากคำภาษาบาลีว่า วัฒนฺ แปลว่า เจริญซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน คือ การพัฒนาคน เรียกว่า ภาวนา กับการพัฒนาสิ่งอื่น ๆ ที่ไม่ใช่คน เช่น วัตถุและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เรียกว่าพัฒนาหรือพัฒนา เช่น การสร้างถนน บ่อน้ำ อ่างเก็บน้ำ เป็นต้น ซึ่งเป็นเรื่องการเพิ่มพูนขยายทำให้มากหรือทำให้เติบโตขึ้นในทางวัตถุ คนทุกคนที่หยุดอยู่คงที่ ไม่งอกงามเติบโตออกไป ก็ไม่ทำชาติที่เกิดมาให้เจริญดีขึ้นได้ พึงพิจารณาคุณค่าที่เขาเจริญทางดี ก็ปรากฏผลเป็นคนดี, แต่ที่เจริญทางชั่วก็มี ก็ปรากฏผลเป็นคนชั่ว ในการดำรงชีวิตของมนุษย์โดยได้รับการตอบสนองความต้องการด้านปัจจัยพื้นฐาน 4 ด้าน คือ ด้านโภชนาอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค นอกจากนี้ยังมีด้านการศึกษาซึ่งเป็นแนวทางแห่งการพัฒนาสรรพสิ่งในมนุษยชาติ ถ้าได้รับการศึกษาที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรมซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความสุข ความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตประจำวัน คุณภาพชีวิต จะเป็นระดับของการมีชีวิตที่ดี สุขภาพ สุขภาพพึงพอใจในชีวิต เป็นเครื่องที่เกี่ยวข้องกับสภาพความเป็นอยู่การดำเนินชีวิตของปัจเจกบุคคลในสังคม และได้จำแนกคุณภาพชีวิตออกเป็น 3 ระดับคือ 1) คุณภาพชีวิตระดับพื้นฐาน 2) คุณภาพชีวิตระดับพัฒนาการ 3) คุณภาพชีวิตระดับเอื้อโอกาส คุณภาพชีวิตว่าไม่ได้จำกัดเพียงประเด็นภายนอกในแง่กายภาพแต่เน้นไปถึงเรื่องของจิตใจด้วยโดยได้ระบุคุณภาพชีวิตไว้ 4 ระดับ คือ 1) ระดับกายภาพ 2) ระดับสังคม 3) ระดับจิตใจ 4) ระดับปัญญา เมื่อเราเรียนดีแล้วจําทำให้เขามีความรู้ความคิดที่ดีสามารถจะทำอะไรๆ ให้เกิดประโยชน์ความผาสุก แต่ส่วนรวมของสังคมโลกได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา การพัฒนาคุณภาพชีวิตของสามเณรในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดพะเยา ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลการศึกษาพบว่าระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้บริหารที่มีต่อสามเณรนักเรียน อยู่ในระดับดีมาก นับว่าเป็นสิ่งที่ดีส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการพัฒนาคุณภาพชีวิต สามเณรนักเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ต้องรักษาระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสามเณรนักเรียนให้คงอยู่และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
2. สำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดพะเยาต้นสังกัด ควรสนับสนุนส่งเสริมให้ ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาจังหวัดพะเยา พัฒนาดตนเองด้วการศึกษาต่อและประสาน MOU ระหว่างสถาบันอุดมศึกษาในท้องถิ่น เพื่อเป็นศูนย์กลางให้บริการ การพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับพื้นฐาน ทั้ง 4 ด้าน คือ 1) ด้านร่างกาย 2) ด้านสังคม 3) ด้านอารมณ์และจิตใจ 4) ด้านปัญญา แก่ผู้บริหารและครูผู้สอนใน

สังกัด หรือเพื่อให้เปิดสอนในสาขาวิชาอื่นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามความต้องการของบุคคลในสังกัด

3. ได้ทราบแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสามเณรที่เหมาะสมกับบริบททางสังคม และวัฒนธรรม โดยนำความคิดเห็นของครูผู้สอน ผู้ปกครองสามเณรนักเรียน และนักเรียน ที่จะต้องปรับปรุงแก้ไข เพื่อพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น คือด้านสังคม และด้านอารมณ์และจิตใจ เพื่อประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้บริหารที่วางไว้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของสามเณรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาจังหวัดพะเยา ตามตัวแปรอื่นๆ เช่น ขนาดของโรงเรียน ประเภทของโรงเรียน

2. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อโรงเรียนที่ได้รับเกียรติบัตร รับรองจาก สมศ. สกอ. เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาจังหวัดพะเยา

3. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสามเณรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาจังหวัดพะเยา ตามตัวแปร ด้านสังคม และด้านอารมณ์และจิตใจ

เอกสารอ้างอิง

ที่.ส.9/159/128.

ซีดีรอม (CD-ROM). ธรรมานุกรมประมวลจากพระนิพนธ์สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์. คำชี้แจง.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), พระไตรปิฎก สิ่งที่ชาวพุทธต้องรู้. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, 2547

นภินทร ศิริไทย. การพัฒนาองค์ความรู้การรู้เท่าทันสื่อเพื่อสุขภาพ สู่หลักสูตรในระบบและนอกระบบการศึกษาของไทย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2547

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2540.มาตราที่ 73

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2540.มาตรา 80

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). พระพุทธศาสนาพัฒนาคนและสังคม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา, 2542.

สุภาเพ็ญ จริยะเศรษฐ์. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการวิจัย. สถาบันราชภัฏกาญจนบุรี. 2542, หน้า 122

นิตยสารใกล้หม้อ ปีที่ 23 ฉบับที่ 9 กันยายน 2542.

คำแถลงนโยบายรัฐบาลของคณะรัฐมนตรี. 23 มีนาคม 2548. หน้า 7-9.